5.2. Bakara Suresi 1-5. Ayetler ve Tefsiri

بِسْــــــــمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّح۪يمِ
الٓمٓ ﴿١﴾ ذٰلِكَ الْكِتَابُ لَا رَيْبَ ف۪يهِ هُدًى لِلْمُتَّق۪ينَ ﴿٢﴾ اَلَّذ۪ينَ يُؤْمِنُونَ بِالْغَيْبِ وَيُق۪يمُونَ
الصَّلٰوةَ وَمِمَّا رَزَقْنَاهُمْ يُنْفِقُونَ ﴿٣﴾ وَالَّذ۪ينَ يُؤْمِنُونَ بِمَٓا اُنْزِلَ اِلَيْكَ وَمَٓا اُنْزِلَ مِنْ قَبْلِكَ
وَبِالْاٰخِرَةِ هُمْ يُوقِنُونَ ﴿٤﴾ اُو۬لٰٓئِكَ عَلٰى هُدًى مِنْ رَبِّهِمْ وَاُو۬لٰٓئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ ﴿٥﴾

Rahmân ve Rahîm olan Allah´ın adıyla.

1. Elif Lâm Mîm.
2. Bu, kendisinde şüphe olmayan kitaptır. Allah'a karşı gelmekten sakınanlar için yol göstericidir.
3. Onlar gaybe inanırlar, namazı dosdoğru kılarlar, kendilerine rızık olarak verdiğimizden de Allah yolunda harcarlar.
4. Onlar sana indirilene de senden önce indirilenlere de inanırlar. Ahirete de kesin olarak inanırlar.
5. İşte onlar Rablerinden (gelen) bir doğru yol üzeredirler ve kurtuluşa erenler de işte onlardır."

Bakara suresi mushaf tertibine göre 2., iniş sırası itibariyle de 87. suredir. Adını 67-71. ayetlerde anlatılan bakara (sığır) kurban etme olayından almaktadır. Abdullah b. Abbas'a (r.a.) göre büyük bir kısmı hicretin ilk iki yılında olmak üzere tamamı Medine'de indirilmiştir. Ayet sayısı 286'dır. Burada sadece ilk beş ayet ele alınacaktır.

NOT EDELİM

* Hurûf-ı mukattaa vahyin muhataplarına bir tembihtir.

* Kur'an, Allah'ın (c.c.) kelamı olduğuna inanmayan müşriklere "Bu harflerden bir benzer kitap da siz oluşturun." meydan okumasıdır.

(bk. Bakara suresi, 23. ayet)

﴿ الٓمٓ ﴿١﴾ ﴾

"Elif Lâm Mîm" Kur'an'daki 29 surenin başında yer alan bu tür harf kümelerine hurûf-ı mukattaa denir. Bu harfler tekli, ikili, üçlü, dörtlü ve beşli bir kompozisyon oluşturmaktadırlar. Tamamı 14 farklı harf olup, Kur'an-ı Kerim'de 13 ayrı biçimde görünmektedir.[55]

﴿ ذٰلِكَ الْكِتَابُ لَا رَيْبَ ف۪يهِ هُدًى لِلْمُتَّق۪ينَ ﴿٢﴾ ﴾

Bu ayetteki el-kitap sözcüğü yazılı şey, yazı, mektup, mesaj, not, vesika ve akit gibi anlamlara gelir.[56] Kur'an-ı Kerim'de 245 yerde zikredilen bu kelime ile yerine göre Kur'an, Tevrât ve Levh-i Mahfûz kastedilir. Ayrıca *el-kitâb* lafzı Kur'an'ın isimlerinden birisidir. Ayette Kur'an-ı Kerim kastedilmiştir. Bu ayetin içinde yer aldığı Bakara suresinin iniş tarihi göz önüne alınırsa Kur'an, o zaman henüz tamamlanmamıştır. Vahyi tamamlanmamış bir metin için de tabiki kitaptan söz edilemez. Hal böyle iken ona kitap denilmesinin sebebi ne olabilir? Zemahşerî bu soruya şu cevabı verir: ''Allah Teâlâ söz konusu ayette, tamamını indirmeyi vaat ettiği bir Kur'an metninden söz ettiği için ona "*kitap*" ismini vermiştir. Şayet böyle olmasaydı henüz vahyi tamamlanmamış bir metin için kitap ismini kullanmazdı."[57]

55 Râzî, Mefâtîhu'l-Gayb, C 1, s. 5-9; C 2, 6-8.
56 İbn Manzûr, Lisânu'l-Arab, "k-t-b" md.
57 Zemahşerî, el-Keşşâf, C 1, s. 143.

Şunu da belirtelim ki, ayetteki [لَا رَيْبَ فِيهِ] ifadesi, hem söz konusu kitabın Allah'tan (c.c.) geldiği hem de muttakiler için bir rehber ve klavuz olduğu hususundaki muhtemel şüpheleri ortadan kaldırmaktadır.

Muttaki ise nefsini günaha götüren şeylerden koruyup Allah'ın (c.c.) emir ve yasaklarına karşı gelmekten sakınan kimse demektir.[58] Tanımda bahsedilen bu temel özellikleri taşıyanlar Kur'an'ı hayatında layıkıyla rehber edinen kimselerdir.

﴿ اَلَّذِينَ يُؤْمِنُونَ بِالْغَيْبِ وَيُقِيمُونَ الصَّلٰوةَ وَمِمَّا رَزَقْنَاهُمْ يُنْفِقُونَ ۙ ٣ ﴾

Bu ayette, üzerinde durulması gereken üç konu vardır. Biri gayb, diğerleri de namaz ve infaktır. Gaybın terim anlamı "ister fizikte ister fizik ötesinde olsun zâhiri ve bâtınî duyuların alanı dışında kalan ve akıl yoluyla mahiyeti idrak edilemeyen şey" anlamına gelir.[59] Bu tanıma göre gaybın temel vasfı, duyular ve akılla ulaşılamaz oluşudur. Çünkü gayb başta fizik ötesi alanı ifade etmektedir. Bu alanda geçerli olan bilgi kaynağı da akıl ve duyular üstü bir niteliğe sahip olan vahiydir. İşte gayba inanmak akıl ve duyular ile kavranamayan vahye iman etmek, mümin olmak da bu özellikteki bir imana sahip olmak demektir.

Bu ayette üzerinde durulması gereken ikinci konu namazdır. Nübüvvetin başından itibaren belli vakitlerde kılınan namaz, hicretten bir buçuk yıl önce Miraç gecesinde 5 vakit olarak farz kılınmıştır.[60] Namazın farz olduğunu ifade eden Kur'an nassı, **"...Şüphesiz namaz müminler üzerine vakitleri belirlenmiş bir yükümlülüktür."**[61] ayetidir. Allah Resûlü'nün sünnetinde de namaz hem dinin direği olarak tanımlanmış[62] hem de söz konusu ibadetin önemli bir unsuru olan secde, kulun Allah'a (c.c.) en yakın olduğu hal olarak nitelendirilmiştir.[63] Çünkü secdede itaat, boyun eğme ve teslimiyet gibi kulluğun en belirgin vasıfları vardır. Bu itibarla o, insanı Allah'a (c.c.) yaklaştırmakta ve ona, huzurunda bulunduğu varlığın kudret ve yüceliğini hissettirmektedir.

Yüce Allah namaz sayesinde kudretini, azabını, rahmetini, insanın zihnine nakşederek onu her türlü fenalık ve kötülükten alıkoymaktadır. Bu husus, **"Sana vahyedilen kitabı oku ve dosdoğru namaz kıl; çünkü dosdoğru kılınan namaz çirkin ve kötü işlerden alıkor."**[64] ayetinde dile getirilmektedir.

58 Râğıb el-İsfahânî, el-Müfredat fî Ğarîbi'l-Kur'ân, "v-k-y" md.
59 İbnu'l-Esîr, en-Nihâye Garîbî'l-Hadîs, C 3, s. 177.
60 Namazın Miraç'ta farz kılınmasıyla ilgili bk. Tirmizî, Salât, 45.
61 Nisâ suresi, 103. ayet. Ayrıca bk. Hûd suresi, 114. ayet; İsrâ suresi, 78. ayet.
62 bk. Tirmizî, İmân, 8; Ahmed b. Hanbel, Müsned, C V, s. 231, 237.
63 bk. Müslim, Salât, 215; Nesâî, Mevâkît, 35.
64 Ankebût suresi, 45. ayet.

İLKELER ÇIKARALIM

Bakara suresinin ilk beş ayetini okuyunuz ve çıkardığınız ilkeleri aşağıya yazınız.

....
....
....
....
....
....

BİLGİ KUTUSU

Namaz ibadeti Miraç gecesinde beş vakit olarak düzenlenmiştir.

"Eğer kalbinin yumuşamasını istiyorsan fakiri doyur, yetimin başını okşa!"
(İbn-i Hanbel, Müsned, C 2, s. 263, 387)

BİLGİ KUTUSU

"Ey Adem oğlu, infak et (malını hayır yolunda sarf et ki) sana da infak olunsun (Allah sana karşılığını hem bu dünyada ve hemde ahirette versin)."

(Buhari, tevhid 35, Müslim, Zekat 36)

NOT EDELİM

Peygamberimiz;

- *"Namaz mü'minin miracıdır."*
- *"Namaz dinin direğidir."*
- *"Namaz kula hesabı sorulacak ilk ameldir."*
- *"Namaz gözünün nurudur."* buyurmuştur.

(Ahmed b. Hanbel, Müsned, C 3, s. 128, 199)

BİLGİ KUTUSU

"Sadaka belayı ve kötü ölümü def eder."

(Buhari, Zekat, 21)

Bu da namazın manevi anlamda insanı temizlemesi demektir. Bununla birlikte namaz insanı bir taraftan şükretmeye, diğer taraftan da sabır ve mücadeleye alıştırmak suretiyle ruh sağlığı bakımından da büyük bir fonksiyon icra etmektedir. Namazın cemaatle kılındığı zaman da müminleri aynı safta toplaması sebebiyle birliktelik şuuru pekiştirme gibi bir fonksiyonu söz konusudur.

Ayette üzerinde durulması gereken üçüncü konu ise infaktır. İnfak; "nafaka verme, besleme, geçindirme, yedirip içirme, hak yolunda malını harcama, sarfetme" demektir.[65] [وَمِمَّا رَزَقْنَاهُمْ يُنْفِقُونَ] denilerek harcanan malın tamamını değil bir kısmını ifade etmektedir. Ayrıca [مَا] infakın sadece mal ile değil ilimle, fikirle ve bedenen yapılan yardımlarla olabileceğine de işaret etmektedir. [رَزَقْنَاهُمْ] ifadesi de yapılacak infakın başkasının malından değil, insanın kendi malından olmasını zaruri kılmaktadır. [يُنْفِقُونَ] fiiline gelince o da verilecek malın ihtiyaç gidermek maksadına yönelik olması gerektiğini beyan etmektedir. Çünkü bu fiilde "ihtiyaçları karşılama" anlamı vardır. Buna göre infak, bazı müfessirlerin dediği gibi miktarı belli olan zekâtı değil, kişinin hem aile bireyleri, komşuları hem de akraba ve ihtiyaç sahipleri için yaptığı tüm harcamaları içine almaktadır.[66]

﴿وَالَّذِينَ يُؤْمِنُونَ بِمَٓا اُنْزِلَ اِلَيْكَ وَمَٓا اُنْزِلَ مِنْ قَبْلِكَۚ وَبِالْاٰخِرَةِ هُمْ يُوقِنُونَۜ ﴿٤﴾﴾

Bu ayette Yüce Allah hem Allah Resûlü'ne (s.a.v.) hem de ondan önceki peygamberlere imanı şart koşmuştur. Çünkü peygamberler İslam binasının mimarlarıdır. Bu yüzden her peygamber gönderildiği dönemin şartlarıyla ilgili bazı esasları getirmiş, böylece İslam binası son elçi Hz. Peygamber ile birlikte en mükemmel yapısına kavuşmuştur.

Peygamberlere iman şart olduğu gibi ahirete iman etmek de gereklidir. Çünkü ahirete imân, bir mükâfaat ve ceza gününün varlığını kabul etmek, herkesin bu dünyada yapıp ettiklerinden dolayı Allah'ın (c.c.) huzurunda sorguya çekileceğine inanmak demektir. Böylesi bir iman duygusu da tabiatıyla insanı, yaptığı işlerde hukuki ve ahlaki bakımdan bir takım yaptırımlara zorlamaktadır.

Ahiret inancı ayrıca adaletin, doğruluğun, dürüstlüğün iyilik ve güzelliğini; zulmün, haksızlığın ve her türlü kötülüğün de çirkinliğini, fertlerin gönüllerine yerleştirerek insanlar arasındaki ilişkileri olumlu şekilde geliştirdiği gibi, milletler ve toplumlar arasındaki bağların sağlam bir hale gelmesini de temin etmektedir.

İnsan hangi seviyede bir hayat yaşarsa yaşasın, mutlaka bir takım zorluklarla, sıkıntılarla, acılarla, ızdıraplarla karşı karşıyadır. İşte ahirete iman kişilere, hayatın bütün bu olumsuzluklarına karşı ümit ve yaşama azmi vererek acılarını hafifletmekte ve zor durumlara katlanmalarını temin etmektedir. Aksi takdirde hayatın bu zor yüküne insanın tahammül etmesi mümkün değildir.

65 Râğıb el-İsfahânî, el-Müfredat fî Ğarîbi'l-Kur'ân, "n-f-k" md; İbn Manzûr, Lisânü'l-Arab, "n-f-k" md.
66 Mâverdî, en-Nüket ve'l-Uyûn, C 1, s. 69.

﴿ أُولٰٓئِكَ عَلٰى هُدًى مِنْ رَبِّهِمْ وَاُولٰٓئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ ٥ ﴾

Bu ayet de hidayete mazhar olup kurtuluşa ereceklerin, ancak muttakiler olduğunu bize haber vermektedir. Bir başka ifade ile Kur'an'ın rehberliğinde hidayete erenler; gayba inanan, namazı dosdoğru kılan, infakta bulunan, hem Hz. Peygamber'e hem de ondan önceki elçilere indirilenlere ve ahirete kesin iman edenlerdir. İşte kurtuluşa erecekler de sadece onlardır.

67 Tâhir b. Âşûr, Tefsîru't-Tahrîr ve't-Tenvîr, C 30, s. 433.
68 Buhârî, Bed'ü'l-Vahy, 1, 3; Müslim, İmân, 73, 252.